

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Philippi Melanchthonis Grammatica Latina

Melanchthon, Philipp

Wittebergae, 1621

Caput X. De genere substantivorum, ex specialibus regulis terminationum

[urn:nbn:de:bsz:31-112308](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-112308)

XII. REGULA.

1. Δ Autoritas in doctrina de Genere potius
 ab Oratoribus¹ & Historicis petenda est,
 2. quàm à Poëtis, qui multa sibi licenter² su-
 munt.

CAPUT X.

DE GENERE SUBSTAN-
 TIVORUM, ex Specialibus Re-
 gulis Terminationum.

*Dic Regulas Speciales de Genere Substantivo-
 rum ex Terminatione.*

I. REGULA.

1. * In A & E primæ Declinationis, & in A
 pluralia tantùm, Fœminina sunt. *ut Hæc Me-
 2. sa, Polenta, Balista², Charta: Epitome, Para-
 sceve: Hæ Nuptiæ, Tenebra.*
 3. * Excipiuntur hæc Masculina, *Cometa,
 Planeta, & Hadria pro mari Veneto. Sic Bibli-
 4. opola, Pharmacopola, Padotriba, Geometra, &
 familia⁴, quæ ad Reg. General. I. pertinent.*
 5. * *Dama & Talpa⁵* Poëtis interdum etiam
 Masculina sunt.
 6. † Masculina quoque inveniuntur, quæ per
 sonæ conditionem⁶ significat. *ut: Incôla, Ver-
 na, Homicida, Parricida, Indigena, Auriga, Chæ-
 lega, Advena, Conviva, Aliemigena, Terrigena,
 Fœnifeca, Affecla, Heredipeta, Perfuga, Trans-
 fuga, Rabula, Pincerna, Lanista, Scurra, Lix-
 7. cacula, & familia⁷. In Fœminino autem vi-*

occur

occurrent probato &
 Verum.

II. A

In A & E Ter-
 minata tantùm, N

Hæ Poëma

Hæ Mare

Hæ Arma

Hæ Cete³

Sic, Neq⁴ &

Cy⁵ & Galy⁶, In

III.

In I, U, & Y,

Hæ Geni⁷ S

Coru⁸ G

* Peritini Ma

Fæsi, Cæsi

□ Hæcraat aliq⁹

ci, Sibi, Mani¹⁰, q¹¹

Nominibus apponit

inque de primaria

Dum ab antiquo H

es, m, s, n, Tibi, Ho

zæ, Hæcraat aliq¹²

g¹³ etiam in Genit

Sic, Inci, Nihil, M

Manum, (quod est g

per) Nihil, Ma

Colas P. I. in unam

formam.

NOMINE.
 REGULA.
 doctrina de Genere po
 & Historicis petenda
 vi multa sibi liceret
 PUT X.
 RE SUBSTAN
 x Specialibus Re-
 minationum.
 les de Genere Substantivo
 terminations.
 REGULA.
 Declinationis, & in
 inina sunt. ut Hæc
 charta: Epitome, i
 bra.
 Masculina, Com
 mari Venero. Sic
 Padostriba, Geomet
 general. i. pertinent.
 Poëtis interdum u
 ve inveniuntur, quæ
 significat. ut: Incola
 da, Indigena, Auriga
 t, Alienigena, Terræ
 edipeta, Perfuga, U
 ra, Lanista, Scurra
 In Fœminino autem

DE NOMINE. 37

occurrent probato & indubitato exemplo
 Veterum. 8.

II. REGULA.

* In A & E Tertiæ Declinationis : item
 Pluralia tantum, Neutra sunt. ut:
 Hoc Poëma Schema¹ Pascha.² 1. 2.
 Hoc Mare Cubile Monile.
 Hæc Arma Crepundia Castra.
 Hæc Cete³ Tempe Mele. 3.
 Sic, Neceffe⁴ & Mille Substantivum. Item 4.
 Cepe & Gausape, Indeclinabilia.

III. REGULA.

* In I¹, U, & Y, Neutra sunt. ut: 1.
 Hoc Gummi Sinapi Stibi.
 Cornu Genu Veru Moly.
 * Pluralia in I Masculina sunt. ² ut Liberi, 2.
 Fasti, Cani.

□ Referunt aliqui huc etiam, Frugi, Nau-
 ci, Nibili, Mancipi, quæ omnium Generum,
 Nominibus apponuntur. Verum propria
 origine & primaria significatione, Frugi, est
 Dativus ab antiquo Hæc Frux, Frugis, i, em, e,
 es, um, ibus. Estq; Homo Frugi, i. e. usui, idem
 atqve Homo commodus. Sic Homo bonæ Fru-
 gi, vel etiam in Genitivo, Homo bonæ frugis.
 Sic Nauci, Nibili, Mancipi, Genitivi sunt, à
 Naucum, (quod est granum Fabæ quum se a-
 perit) Nihilum, Mancipium, à quo Mancipi,
 syllabis P I I, in unam redactis per σ ω α ρ ε σ ω ν,
 formatur.

C 3 Tametsi

Tametsi in usu, Adjectivorum indeclinabilem Generis Omnis significationem secundariò accipiant. Quo vel ipso respectu huc non pertinent.

IV. REGULA.

* In O Masculina sunt. *ut, Hic Homo, Pugio, ¹Bubo, ²Ardelio, Margo, ³Cardo, ⁴Unio, pro Margarita, Matellio.*

* Excipiuntur Fœminina, I. In DO vel GO hyperdisyllaba, ⁵ & Verbalia in IO. *ut.*

6. *Hæc Alcedo Arundo Cupido.⁶
Imago Eruga Vertigo.*

Natio, Concio, Statio, Factio.

7. † Præter Harpago⁷, quod Masculinum est.

* II. Quæ his Versiculis continentur:

*Conditio, Dittio, Communio, Portio, Haloq̄,
Hinc Grando, Caro, Perḡ, duellio, Talio & Echo,
Et Consortio, post Argo, Virgo, ⁸Unio, ⁹Evaporis,*

8. 9. † Pondo, ¹⁰ Neutrum est & Indeclinabile.

10. † Nemo Commune est.

V. REGULA.

1. * In C, T, AL & EL, Neutra sunt. *ut:*

2. 3. *Hoc Lac² Halec³*

4. 5. *Caput Sinciput⁴ Occiput.⁵*

Animal Tribunal Vectigal

Mel Fel.

6. * Sal⁶ Masculinum est: † tametsi Pri-
scis fuerit etiam Neutrum.

VI. REGULA.

1. * In IL, ¹OL, & UL, Masculina sunt. *ut:*

Hic

Adjectivorum indeclinabilium
 omnis significationem
 Quæ vel ipsorum

Hic *Mugil* *Vigil*² *Pugil*. 2.
Sol *Exul*³. 3.
 * Neutra sunt, *Sil*⁴, *Nihil*, & *Nil*. 4.

VII. REGULA.

REGULA.

na sunt. ut, *Hic Homo*, &
Margo, *Cardo*, *Uro*

* In UM¹ finientia, Neutra sunt. ut: 1.
Hoc Templum, *Speculum*, *Scannum*.
 Sic & in ON Secundæ, quæ Latine in
 UM verti possunt. ut
Hoc Symbolon *Symbolum*.

Fœminina, I. In DO
 & Verbalia in IO.

Cupido,⁵
Verigo.

Statio, *Fœtio*.
 quod Masculinum et
 is continentur:

Portio, *Halio*,
anellio, *Talio* & *Ech*
virgo,³ *Urio*,² evoc
 est & Indeclinabile
 st.

VIII. REGULA.
 * In AN, IN, & ON, Tertiæ, Masculina
 sunt. ut *Hic Psan*, *Delphin*, *Canon*, *Python*,² 2.
Serpentis nomen, *Helicon*, *Citheron*.
 † Excipiuntur Fœminina hæc, *Sindon*, *I-*
con, *Aëdon*, *Halcyon*.

IX. REGULA.

* In EN, Neutra sunt. ut, *Hoc Flumen*, *Lu-*
men, *Examen*, *Flamen*.³ 3.
 Masculina⁴ sunt, *Ren*, *Splen*, *Lien*, *Hy-*
men, *Lichen*, *Attagen*,⁵ *Peçten*, 4.
 5.

X. REGULA.

REGULA.

Neutra sunt. ut:

3.

ut⁴ *Occiput*⁵al *Veçigal*

am est: † tamen si F

um.

REGULA.

Masculina sunt. ut:

* In AR & UR, Neutra sunt. ut:
Hoc Par,¹ *Fer*, *Calcar*, *Bacchar*,² *Instar*.³ 1.2.3.
Ebur, *Sulfur*, *Jecur*, *Guttur*.⁴ 4.
 Masculina sunt, *Fur*, *Vultur*, *Turtur*, *Fur-*
fur, *Astur*.
 Communia, *Par*, i. e. *Socius*, *a*; & *Augur*.
 [juxta 6. Gen.]

XI. REGULA.

* In ER, ¹IR, OR, ²Masculina sunt. ut: 1. 2.
 C 4 Hic

3. Hic Liber Cancer³ Carcer,
 4. Vir, Amor Honor Sponsor, ⁴
 * Excipiuntur
 5. I. Neutra, Cadaver, Iter, ⁵ Cicer & Piper,
 6. atque Papaver⁶
 7. Ver, Siler, & Suber, cum Verbere, Taber, ⁷ &
 Uber,
 8. Zingiber, atque Laser, Spinter, Sifer, ⁸ addito
 9. Laver, ⁹
 10. Quin & Acer: sed & Ir, ¹⁰ Cor, & Equor,
 11. Marmor, Adorg¹¹.
 12. II. Communia, Linter, † quod tamen
 Fœminino frequētius usurpatur, * & Autor. ¹²
 13. III. Fœminina, Diameter, ¹³ Semidiamet-
 ter, Perimeter, Arbor,

XII. REGULA.

* In AS Fœminina sunt. ut:

Hæc Æstas Majestas Ætas.

* Excipiuntur

1. 2. I. Hæc Masculina, As, ¹ Vas, Vadis, ² Tia-
 3. 4. ras, ³ Arcas; ⁴ Et quæ per ANTIS declinatur,
 5. ut Adamas, Elephas, Gigas, Acragas ⁵ pro
 monte, Atlas.
 6. II. Neutra hæc, Vas, Vasis, Fas & Nefas, ⁶
 Antocreas, Erysipelas.
 III. Communia, Optimas, Primas, & similia.

XIII. REGULA.

* In ES Primæ Declinationis, & Imparisyllaba Tertiæ, Masculina sunt. ut:

Hic Cometes Sorites Pyrites.

t. Aromatites¹ Absinthites Hyssopites.

Bes

Bes, Bessis Pes, Pedis Arias.
 Pedes Obses Eques.
 Sonipes² Magnes Lebes. 2.

* Sic per Diphthongum, Hic Præs, Prædis, Geldbürge.

* Excipiuntur

I. Hæc Fœminina, Seges, Teges, Compes,³ 3.
 Merces, Quies, Requies,⁴ Inquies,⁵ Præpes pro 4. 5.
 Ave.

II. Neutrum, Æs, Æris, per Diphthongum. 6. 7.

III. Commune, ⁶ Ales. ⁷ Sic Antistes, Comes, Interpres, Miles, Hares, Hospes, [ex Reg. 6. gen.]

XIV. REGULA.

* Parisyllaba in ES Tertiâ declinationis, & omnia Quintâ, Fœminina sunt. ut,

Hæc Fames Lues Tabes.
 Fides Res, Species.

* Excipiuntur

I. Masculina, Verres, Coles, Acinaces⁸, Meridies,⁹ 8. 9.

II. Communia, Vates, Palumbes, Vepres,¹⁰ 10.
 Dies,¹¹ Torques.¹² 11. 12.

III. Neutra, Cacoëthes,¹³ Hippomanes,¹⁴ 13. 14.
 Panaces, Nepenthes.

XV. REGULA.

* In IS, Fœminina sunt, tam Græca quàm Latina. ut:

Hæc Strigilis, Cutis Pyxis.¹ 1.
 Paropsis Assis Jaspis.

C 5 Exci-

* Excipe,

I. Mascula sunt, *Panis, Penis, Crinis, Cinis, Ignis, Fumis, cum Vecti, Piscis, Fascis, Lapis, Amnis, Sic Fustis, Postis, sic Axis, Vermis, & Ungvis, Et Collis, Follis, Callis, Glis, Sangvis, & Ensis, Mugilis, & Mensis, Sic Vomis, Torris, & Orbis, Casses, & Caulis, cumq; Asis prole, Jugalis, Pollis, Semisis, quem & Semis nomine signat, Angvis, Rivalis, Natalis, & inde Molaris, Et Cossis, Pulvis, Cucumis, Maialis, Aqualis, Perq; duellis, Mortalis, Sentisq; Canalis, Uniq; cornis, & Aqualis, cum Fine, Sodalis.*

II. Commune est *Torqvis*. Sic *Civis, Patruelis, Affinis, Hostis, Testis, Canis, Juvenis, Familiaris*. [ex Reg. 6. gen.] † Sed tamen & *Cinis, Finis, Funis, Angvis, Amnis, Pulvis, Sentis, Aqualis, Jugalis*, apud Poetas interdum in Fœminino inveniuntur.

† *Clunis*, aliàs Fœmininum est: sed *Juvenali* & *Plauto* Masculinum.

† *Cenchrus*, pro *ave*, Fœmininum est: pro *Serpente*, Masculinum.

XVI. REGULA.

* In OS, Masculina sunt. ut:

Hic Honos, Flos, Lepos.

† Etiam Græca, quæ absque contractione in Quinta declinantur. ut, *Eros, Heros, Gelos, Monoceros, Egoceros, Rhinoceros.*

Exci-

* Excipiuntur

I. Fœminina, *Arbos, Cos, Dos, Glos.* † Item
Eos, ⁴ *Diametros,* ⁵ *Perimetros.*

4. 5.

II. Neutra, *Os, oris, Os,* ⁶ *ossis,* † *Epos, Me-*
los, Telos, Chaos, & similia Græca *Prima Con-*
tractorum.

6.

III. Communia, *Bos, Custos, Sacerdos.*

XVII. REGULA.

* In US Secundæ & Quartæ Declinatio-
nis, Masculina sunt. ut :*Hic Ventus Paradisus Camelus.* ¹

1.

Fructus, Currus Sexus. ²

2.

Excipiuntur

* I. Fœminina, *Vannus, Humus, Acus,* ³ *Ma-*
nus, Tribus, Porticus, Domus, Alvis : † & plu-
ralia, *Idus* & *Quingvatus.* Et hæc Græca,
Arctus, Eremus, Abyssus, Diphtongus, Diale-
ctus, Antidotus, Byssus, Diametrus, Perimetrus,
Lecythus, Epodus. Et ab ἡ ὀδοῦς Composita Ap-
pellativa, ut *Methodus, Synodus, Exodus, Perio-*
odus, Epanodus.

3.

4.

Hæc ⁷ Græca denique Gemmarum, Herba-
rum & Fruticum nomina, *Ametbystus, Crystal-*
lus, Chrysolithus, Sapphirus, Biblus, ⁸ *Costus, Cyti-*
sus, Hyssopus, Myrtus, Papyrus.

5.

6.

* II. Neutra, *Petagus,* ⁹ *Vulgus, Virus:* &
antiquum Secus, pro Sexus.

7.

* III. Communia, *Colus, Penus,* ⁸ *Specus,*
Rubus, Pampinus, Nardus: ⁹ † *Atomus, Balanus,*
Barbitus, Carbasus, Grossus, ¹⁰ *Phaselus.*

8.

9.

10.

† NOTA

Exit

† N O T A. *Ficus*, pro arbore & fructu, Fœmininum, & tam Quartæ quàm Secundæ Declinationis: Pro morbo, Masculinum est, & Secundæ tantùm.

Hyacinthus, pro flore, Masculinum: pro gemma, & lana colorata, Fœmininum est.

Pontus, pro Mari, Masculinum: pro Regione, Fœmininum.

Tomus, pro parte Operis, Masculinum: pro Urbe, Fœmininum.

XVIII. REGULA.

* In US Tertie declinationis, quæ U in Obliquis retinet, Fœminina sunt. ut

Hæc Salus, utis, Palus, udis.

Tellus, uris, Pecus, udis.

11. * Sic in Diphthongo, ¹¹ *Laus, Laudis; Fraus, Fraudis.*

* Excipiuntur Monosyllaba Neutra,

12. *Jus, Crus, Rus, Plus, Pus, Tus,* ¹² *vel Thus.*

Mus Masculinum est,

13. *Grus* Fœmininum frequentius. ¹³

* Quæ verò U in Obliquis mutant, Neutra sunt. ut,

14. *Hoc Genus, eris, Acus, eris.* ¹⁴

Corpus, oris Pecus, oris.

Lepus Masculinum est. † ut & à πῆς composita, ut *Apus, Tripus, Chytropus*: præter *Lagopus*, quod Fœmininum est.

XIX. REGULA.

* In YS Fœminina sunt. ut, *Hæc Chlamys, Chelys.* XX. RE-

* Quæ S finit
ieminina sunt.
Hæc Ari, Mor
Colours, Biden
Sarp, pro Prog

* I Malco
Seps, Gryp, C
Oriens, Occiden

Rudis, Cogitac

* II. Comm

et Sarp, pro Ar

Abdissim, Rere

[ex leg. 1. qm.]

est Crux, pectus R

est Fœmininum

* III. Neutra

Cogitac.

XII.

* In AX Latine

Placit

* Græca Male

in 7. Antheus, de R

Terpax, Nylthorax

no.

* Alia Græca

in pterocentilis F

* Lunax Com

XXII.

* In EX Monol

XX. REGULA.

* Quæ S finiunt præcedente Consona,
 Fœminina sunt. ut,
Hec Ars, Mors Puls Hyems.
Cohors, Bident,¹ Frons,² Forceps, Scobs.³ 1.2.3.
Stirps, pro Progenie. Nubs ex Nubes apud Auf.

Excipiuntur

* I Masculina, *Mons, Pons, Fons, ⁴ Dens,* 4.
Seps,⁵ Gryps, Chalybs, Hydrops, Torrës, Tridens, 5.
Oriens, Occidens, Arabs, ⁶ Cyclops,⁷ Manceps, 6.7.
Rudens, Confluens, Profluens.⁸ 8.

* II. Communia, *Scrobs, Adeps, Serpens,*
& Stirps, pro Arbore seu Trunco. Sic Infans,
Adolescens, Parens, Cliens, Princeps, Municeps.
 [ex Reg. 6. gen.] † Sed *Animans, pro Animal,*
 est Omne, juxta Reg. 7. Gen. Ciceronii sapius
 est Fœmininum.

* III. Neutra, *Ens, Accidens, Antecedens,*
Consequens.

XXI. REGULA.

* In AX Latina, Fœminina sunt. ut:

Hec Fax Pax Fornax.

* Græca, Masculina sunt. ut *Thorax, Col-*
lax, † Anthrax, Arctophylax, Cordax, Dropax,
Harpax, Nyctikorax, Styrax.¹ Præter, Hec Cli- 1.
max.

† *Abax* Græcis Masculinum est: Lati-
 nis Jureconsultis Fœmininum.

* *Limax* Commune est.

XXII. REGULA.

* In EX Monosyllaba & Polysyllaba, Fœ-
 minina

minina sunt. ut, *Hec Fex, Nex, Lex, Supellex.*

Grex & Rex, Masculina sunt. ut & à Facio Composita pleraque. ut: *Artifex, Carnifex, Pontifex.*

Atriplex, Fœmininum & Neutrum. *Opifex*, Commune.

Dissyllaba verò in EX, Masculina sunt. ut:

Hic Codex, vel Caudex, Frutex.

Pollex Latex Ramex.

Excipiuntur

2. I. Fœminina, *Carex, Vibex, Forpex,* ² *Forfex, Halex,* ³ *Tomex.*

3. II. Communia, *Cortex, Imbrex, Obex, Pumex, Silex, Culex.* Sic *Judex, Index, & Vindex.*

XXIII. REGULA.

* In IX tam Monosyllaba quàm Polysyllaba, Fœminina sunt. ut:

4. *Hec Nix, Pix Strix.* ⁴

Cicatrix Coxendix Appendix.

Sed Dissyllaba in IX, Masculina sunt. ut:

Hic Calix, Fornix, Spadix, Phœnix.

Excipiuntur

I. Fœminina, *Cornix, Cervix, Lodix, Radix, Filix, Priflix, Matrix, Mastix, Helix.*

5. II. Communia, *Varix, Perdix, Natrix, Hystrix.* ⁵

XXIV. REGULA.

* In OX & UX, Fœminina sunt.

Hec Nox Vox Celox,

8. *Lux Nux Crux,* ¹ *Faux.*

Excipe

* Excipe L. Mascu

II. Communia

XXV

* In YX. M

by. ¹ Sandax, O

9.

* Communia

XX

* In X cum

ut, *Has Falx, G*

Spha

Excipe L. Mascu

cum, ² Septuag

gen.]

II. Communia

XXVI

Δ In Defect

Nominibus Sin

tu, & cetero Gen

per, & cetero, Per

gato essent, P

& c.

CA

DE DE

in

* In

Declinatio

per Calus.

* In

Calus est cer

minatio.

* Excipe I. Masculina, *Volvox, Efox, Tradux.*² 2.

II. Communia, *Dux, Conjux.* [ex Reg. 6. gen.]

XXV. REGULA.

* In YX, Masculina sunt. ut, *Hic Bombyx,*³ † *Sandyx, Oryx,*⁴ *Dioryx, Bryx, Calyx, Coccyx.* 3. 4.

* Communia sunt, *Onyx,*⁵ *Sardonyx.* 5.

XXVI. REGULA.

* In X cum Consonante, Fœminina sunt. ut, *Hæc Falx, Calx, Kalth/ Lanx, Arx.*

*Sphinx,*⁶ *Phalanx, Meninx, Syrinx.*⁷ 6. 7.

Excipe I. Masculinum *Larynx.* † Item *Quincunx,*⁸ *Septunx, Decunx, Deunx.* [ex Reg. 1. gen.] 8.

II. Communia, *Calx, Verbe/ & Lynx.*

XXVII. REGULA.

Δ In Defectivis fingendus est analogicè Nominativus Singularis, etiamsi in usu non sit, & ex eo Genus judicandum. ut, *Prece, Ope, Fruges, Permissu,* quasi Nominativi singulares essent, *Prex, Ops, Frux, Permissus, &c.*

CAPUT XI.

DE DECLINATIONE

in genere.

* Quid est Declinatio?

Declinatio est variatio Nominis in fine per Casus.

* Quid est Casus?

Casus est certa vocis in Declinatione terminatio.

* Quid est